

ELEKTRİK ENERJİSİ SEKTÖRÜNDE YENİDEN YAPILANMA

İSMET TURAN

EPDK Elk. Piy. Düz. İz. ve Değ. Dai. Bşkl., Enerji Uzmanı

ÖZET

Modern yaşamın en önemli unsurlarından biri olan elektrik enerjisinin, daha kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde Türk halkının kullanımına sunulmasını amaçlayan 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu, düzenleyici bir işlem olmanın çok ötesinde, ülkemiz için çok önemli bir reform niteliğindedir.

Reform niteliği taşıyan bir değişimi hayata geçirmek, aynı zamanda bir dönemi kapatmak ve yeni bir dönemi açmaktır. EPDK olarak; Türkiye enerji sektörünün er ya da geç layık olduğu yapıya ulaşacağını biliyoruz. Artık Türkiye'nin bütün dünyada olduğu gibi düzenleyici kurum kavramına alışma yönünde irade göstermesi gerekmektedir. Ağ sanayi konumundaki sektörlerde serbestleşme istiyorsak, tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi sektörel eğilimlerden ve politik mülahazalardan uzak özerk düzenleyici kurumların kurulmasının kaçınılmaz olduğunu ve bu kurumların piyasalara duyulan güvenin ve dolayısıyla sürdürülebilir bir yapılanmanın göstergesi durumunda olduklarını görmemiz gerekmektedir.

Bu düşünceyle çalışmalarını sürdüren Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Elektrik Piyasası Kanunu çerçevesinde piyasanın yeniden yapılandırılması hususunda yoğun bir çalışma içerisinde. İkincil mevzuatın büyük bir kısmının tamamlandığı bir dönemde düzenlenen bu sempozyum için hazırlanan bildiride, piyasa yapısının genel bir çerçevesi çizilecek, çözüm bekleyen en önemli sorunlara değinilecek, piyasa için yeni bir unsur olan yönetim kavramı ile kamuoyunun üzerinde hassasiyetle durduğu yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvikine ilişkin uygulamalar üzerinde durulacaktır.

GİRİŞ

Ülke ekonomik göstergelerindeki payı tartışılmaz bir önem taşıyan enerji sektörü, ülkemiz açısından tarihi bir dönemi idrak etmektedir. Türkiye enerji sektöründe kapsamlı bir yeniden yapılanma yaşanmaktadır. Reform niteliği taşıyan bu yeniden yapılanmanın kritik bir dönemece girdiği günlerde düzenlenen bu sempozyumun, sonuçları itibarıyla geleceğe ışık tutması en büyük dileğimizdir.

1902 yılında Tarsus'ta bir akarsu değirmeninde başlayan, 1913'te İstanbul'da ilk düzenli uygulamalarını gördüğümüz elektrik enerjisi üretiminin Türkiye macerası, 1930'lu yıllarda Belediyelerin devreye girmesi ile devam etmiş, 1953 yılındaki Birinci İstişari Enerji Kongresinde alınan karar doğrultusunda ancak 1970'lerde kurulabilen TEK ile düzenli bir raya oturmuş, 1980'li yıllardaki serbest ekonomiye geçiş sırasında 3096 sayılı Kanun ile özel sektörün de bu alanda önü açılmış, 1990'lı yıllarda ise yap işlet devret, yap işlet, işletme hakkı devri gibi uygulamalara sahne olmuştur.

Bu kronoloji dikkatle incelendiğinde; özellikle 1997 yılından sonra çıkarılan kanun ve diğer düzenlemelerle, tıkanma noktasına gelmiş bir sistemden çıkış yolu bulunmaya çalışıldığı görülmektedir.

Bu çabaların yoğunlaştığı dönemde dünya elektrik piyasaları hızla serbestleştirilmeye başlanmıştır. Al ya da öde taahhütleri ile riski tümüyle kamunun üzerinde tutan bir yapılanma kamuyu büyük mali yükümlülüklerin altına sokmuştur. Ama bugün artık, sürdürülebilir olmayan garantili modeller dönemi ömrünü tamamlamış, kamu ağırlıklı bir sektörden risklerin tamamen piyasa katılımcıları tarafından üstlenildiği ve özel sektör ağırlığının giderek arttığı serbest bir piyasaya geçişin zamanı gelmiştir.

Esasen, rekabete dayalı bir piyasa oluşumu için yasal zemini oluşturacak ilk çalışmaların da yine 1997 yılında başlatıldığını görmekteyiz. Ülkemizin Avrupa Birliğine üyelik hedefinin de verdiği ivmeyle 1999 yılında hızlanan bu çalışmalar, 2001 yılının Mart ayında yürürlüğe giren Elektrik Piyasası Kanunu ile sonuçlanmıştır.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunun göreve başladığı tarihten bu yana geçen iki yıllık süreçte elektrik piyasası ile ilgili 9 yönetmelik, 12 tebliğ çıkartılmış, 99 kurul kararı alınmış, serbest tüketici uygulaması başlatılmış, lisans başvuruları alınmaya başlanmış, özel sektörün yapmış olduğu 7 bin 658 MW kurulu gücündeki yeni yatırım başvurusundan, yaklaşık bin MW'lık kurulu güç için lisans verilmiş, bin MW için de uygun bulma kararı alınmıştır.

Diğer taraftan, Kurumumuzca yapılan düzenlemeler çerçevesinde oluşmakta olan piyasaya güvenin bir göstergesi olarak, 443 MW kurulu gücündeki 9 adet üretim tesisi için yap işlet devret modeli çerçevesinde mevcut olan sözleşmelerindeki haklarından feragat eden tüzel kişiler serbest piyasada faaliyet göstermek üzere Kurumuza lisans başvurusunda bulunmuştur.

PİYASA YAPISINA GENEL BAKIŞ

Elektrik Piyasası Kanunu, elektriğin tüketicilere yeterli, kaliteli, sürekli ve düşük maliyetli bir şekilde sunulmasını sağlayacak rekabet ortamının oluşturulması için gereken yasal çerçeveyi yaratmıştır. Bu doğrultuda Kanun, piyasa katılımcıları arasında yapılacak ikili anlaşmalara ve dengeleme ve uzlaştırma mekanizmasına dayalı bir modelin teşkilini öngörmektedir.

Kanunda öngörülen piyasa modelinin işleyişi büyük ölçüde piyasa hedeflerine uygun bir özelleştirmenin yapılmasını ve müzakereye açık bir arz fazlasının oluşmasını gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede; eşit taraflar arasında ayırım gözetmeyen, rekabete dayalı ve şeffaf bir piyasa yapısının teşkili büyük önem kazanmaktadır. Yapılacak düzenlemelerle piyasa risklerinin asgari düzeye indirildiği, güvenin tesis edildiği ve belirli bir program çerçevesinde serbestleştirilmenin giderek artırıldığı bir piyasa yapısı, yerli ve yabancı özel sektör yatırımcıları açısından caziptir.

Reform niteliği taşıyan bu yasal düzenlemenin öngörülen hedeflere ulaşması, reformun tüm piyasa katılımcıları tarafından benimsenmesini ve ortak bir hedef doğrultusunda birlikte hareket edilmesini zorunlu kılmaktadır. Üretimden tüketime kadar çok geniş bir alanı kapsayan ve düzenlemeden uygulamaya iç içe geçmiş süreçler bütününden oluşan bir yapının sürdürülebilir olması için, açık ve net hükümler içeren düzenlemeler yapılması ve bu düzenlemelerin oluşturulması, geliştirilmesi ve değiştirilmesi aşamalarında çok katılımcılı bir mekanizmanın tesis edilmesi gerekmektedir.

Yine reformun başarısında; elektrik enerjisi piyasasında verimliliği artırmak ve maliyetleri azaltmak için rekabetin sağlanması, enerji sektörünün mali açıdan sürdürülebilirliğinin temin edilmesi için maliyetleri yansıtan fiyatların oluşturulması, özel sektör katılımının temin edilmesi, arz güvenliğinin sağlanması gibi uygulama açısından önem taşıyan hususlar da büyük önem arz etmektedir.

Rekabetçi piyasalar oluşturulurken mevcut fiziki ve kurumsal yapının yanı sıra geçmiş dönem uygulamalarının piyasa yapısına olan etkilerinin de dikkate alınması

gerekmektedir. Diğer bir deyişle, rekabetçi piyasalar, mevcut durum göz önüne alınmaksızın yeni bir başlangıç gibi tasarlanıp uygulanamaz. Bu nedenle, mevzuat çalışmaları sırasında, uygulama sürecine uyumlu bir geçişin sağlanması için, mevcut koşullar ve uygulama kısıtları dikkatle incelemiştir.

Kanunda, Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezi ile tamamlanan ikili anlaşmalar piyasası öngörülmektedir. Piyasada faaliyet gösterilmesi için seçilen yöntem lisanslandırma dır. Sisteme erişim düzenlemeye tabidir.

Piyasa modelinin ana unsurlarından biri olan ikili anlaşmalar, tüm koşulları ve süresi taraflar arasında serbest olarak belirlenen özel hukuk hükümlerine tabi anlaşmalardır.

Rekabete dayanan bir piyasa modelinin öngörülen hedeflere ulaşmasında tedarik tarafında olduğu kadar tüketim tarafında da gereken serbestleştirilmenin sağlanması önem taşımaktadır. Bu itibarla, Kanunda yer alan serbest tüketici tanımına giren, iletim sistemine doğrudan bağlı olan tüketiciler ile 3 Mart 2003 tarihinde bir önceki yıl toplam tüketimleri 9 milyon kWh'ı aşan tüketiciler, tedarikçiler (perakende satış lisansına sahip dağıtım şirketleri, perakende satış şirketleri, toptan satış şirketleri ve üretim şirketleri) ile ikili anlaşmalar yapılabilecektir. Serbest olmayan tüketiciler ise, düzenlemeye tabi olan perakende satış tarifeleri üzerinden elektrik enerjisi ve/veya kapasite temin edeceklerdir.

İkili anlaşmalarda öngörülen hedef, müşterisinin tüm elektrik enerjisi ihtiyacının tedarikçi tarafından sağlanmasıdır. Müşterilerin zaman içerisinde elektrik enerjisi ihtiyacında oluşabilecek değişimler de bu kapsama girmektedir. Bu nedenle, ikili anlaşmaların, müşterinin yük eğrisini mümkün olduğu kadar karşılayacak şekilde yapılmış olması gerekmektedir.

Başlangıçta ne kadar hassas bir tahmin yapılırsa yapılsın uygulamada, ikili anlaşmanın her iki tarafında da değişen koşullar ve beklenmeyen durumlar nedeniyle ikili anlaşmalar kapsamında öngörülen sunum ve tüketim dengesi bozulabilmektedir. Bu durumda iletim sistem işletmecisi (Ulusal Yük Dağıtım Merkezi), Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezi tarafından alınmış tekliflere göre, yük alma teklifi veren üretim şirketlerinin üretimlerini artırarak ya da yük atma teklifi veren üretim şirketlerinin üretimlerini azaltarak nihai fiziki dengeyi sağlamakta ve Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezi de sistem katılımcılarını neden oldukları dengeleme ve uzlaştırma maliyetleri oranında ücretlendirmektedir.

Dengeleme ve uzlaştırma mekanizmasının tüm unsurları itibarıyla işler hale gelmesine kadar geçecek sürede, piyasa katılımcılarının ikili anlaşmalar konusunda deneyim kazanmaları ve sistem dengesizliğinden kaynaklanan ek maliyetlere aşırı şekilde maruz kalmamaları için, bir tarafı kamu olan ikili anlaşmalar düzenlemeye tabi olacaktır.

Piyasa modeli, yeni düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezinin piyasa işletmecisi fonksiyonunu yerine getirecek şekilde kurulmasını ve bu Merkeze işlerlik kazandıracak ölçme-iletişim-kontrol alt yapısının belirli bir program çerçevesinde tesis edilmesini de zorunlu kılmaktadır.

Piyasa modelinin hayata geçirilmesi sürecinde karşılaşılan zorluklar arasında:

- Özelleştirme sürecinin tamamlanmamış olması,
- Müzakereye açık yeterli arz fazlasının bulunmaması,
- Kayıp-kaçak oranlarının birçok dağıtım bölgesinde yüksek olması,
- Ölçme-iletişim-kontrol alt yapısının piyasa modelinin gerektirdiği ölçüde tesis edilmemiş olması,
- Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş.'nin (TETAŞ), piyasada hakim bir toptan satış şirketi durumunda olması,
- TETAŞ tarafından karşılanacak olan yükümlenilen maliyetlerin büyüklüğü,

sayılabilir.

AVRUPA BİRLİĞİ MEVZUATI İLE UYUM

Kurumumuz, enerji sektöründe Avrupa Birliği müktesebatına uyum konusunda gerekli bütün düzenlemeleri yapmıştır. Ülkemizin kendine özgü şartları da dikkate alınmak suretiyle geliştirilen bu düzenlemelerin tamamlanması konusunda bazı AB üyesi ülkelerin de önüne geçilmiştir. Bu noktada konuya daha geniş bir açıdan, AB üyelik hedefi doğrultusunda bakıldığında, uygulama sürecinin de aynı başarıyla yürütülmesi gerektiği görülmektedir. Zira, hepimizin merakla beklediği 2004 yılının Aralık ayında Kopenhag kriterleri yanında farklı bir değerlendirme kriteri daha önem kazanacaktır. Bu kriter, başta ekonomiyi çok yakından ilgilendiren sektörler olmak üzere reform uygulamalarının geldiği aşama olacaktır.

Zaman daraldıkça giderek daha da yoğun bir şekilde sorgulanacak olan konular şunlar olacaktır; “Tam üyeliğin önü açıldığı takdirde Türkiye, öngörülen sürede

ekonomik entegrasyona hazır olacak mıdır? Reform kapsamında lokomotif güç konumundaki ve ekonomiyi çok yakından ilgilendiren sektörler olarak enerji, ulaştırma ve bankacılık gibi sektörlerle ilişkin uygulamalarda, düzenlemelerde olduğu kadar yol alınmış mıdır?”

Kalan süreyi verimli bir şekilde değerlendirerek bu sorulara tereddütsüz “evet” cevaplarının verileceği bir dönemin başarıyla sonuçlandırılması gerekmektedir. Çünkü bu dönem salt AB üyelik kriterlerinin yerine getirilmesi açısından değil, çağdaşlaşmanın somut göstergesi olarak da ülkemizin başarıyla vermesi gereken bir sınavı işaret etmektedir.

ÖZELLEŞTİRME

Elektrik enerjisi sektöründe tüketicilere yansıyan fiyatlar yüksektir, maliyet esaslı değildir ve çapraz sübvansiyonla perdelenmektedir. Ayrıca, kullanım zamanı, gerilim seviyesi ve mevsimsel özellikler gibi kritik detaylar da maliyetlere yansıtılmadığından sanayi aboneleri diğer ülkelere göre 2 ila 3 kat daha pahalı ve daha kalitesiz elektrik enerjisi kullanmakta ve uluslararası piyasalardaki rekabet gücümüz olumsuz olarak etkilenmektedir.

Bu kısır döngüden çıkabilmenin yolu, özelleştirme paralelinde ve öncesinde maliyetleri yansıtan bazda fiyatlandırma uygulamasının ivedilikle başlatılmasıdır. Maliyetleri yansıtan bazda fiyatlandırma, özelleştirmede başarılı olunabilmesi açısından da çok kritiktir. Hangi yöntemle özelleştirilirse özelleştirilsin, Kurumumuzdan perakende satış lisansı alacak olan bir özel sektör dağıtım şirketinin artı değeri rekabete dayalı olarak girişeceği perakende satış faaliyeti olacaktır. Bir dağıtım şirketi, enerji alımına ve perakendeciliğe ilişkin maliyetlerini satışlarına yansıtamayacak olursa, yani perakende satış tarifeleri bugün olduğu gibi ulusal tarife yoluyla baskılanacak olursa, dağıtım şirketinin bilançosunda bir süre sonra geri dönülemez açıkların oluşmaya başlayacağı kesindir. Dolayısıyla, perakende satış faaliyetinde maliyetleri yansıtan bazda fiyatlandırma, bir şirketin uzun vadeli sürdürülebilirliği için hayati bir koşuldur ve bu durum, artık tüm dünya genelinde stratejik yatırımcılar tarafından ciddi bir risk unsuru olarak algılanmaktadır.

Özelleştirmeye ilişkin yanlış anlaşılan birkaç hususu açıklamak gerekmektedir:

- Elektrik enerjisi, rekabete açılan herhangi bir ticari meta olmadığından, elektrik sektöründe özelleştirme eşittir serbestleştirme değildir. Bir başka ifadeyle, “Kamu şirketlerinin hepsini özelleştirdik artık piyasa kendi dinamikleriyle işler” deni-

lemez. Elektrik enerjisi sadece, doğal tekel niteliği gösteren iletim ve bölgesel tekel niteliği gösteren dağıtım sistemleri üzerinden taşınabilmektedir. Bu nedenle bu sektörde piyasa tümüyle serbestleşse bile, üretim ve ticaret faaliyetlerinin eşit taraflar arasında ayırım gözetilmeksizin sürdürülebilmesi için iletim ve dağıtım faaliyetlerinin düzenlenme ihtiyacı devam edecektir.

- Kamu ve özel sektör arasında ayırım yapılamaz. Bir diğer ifadeyle serbest piyasa kuralları sadece özel sektör için uygulanabilir değildir. Elektrik Piyasası Kanunu özel sektör ağırlığının söz konusu olduğu bir piyasayı öngörmektedir. Ancak yine Kanun, bu hedef tamamen gerçekleşinceye kadar özel ya da kamu ayırımı yapılmaksızın, aynı düzenleme çatısı altında serbest piyasa uygulamalarının sürdürülmesini de öngörmektedir. Unutulmamalıdır ki; kamu tekelinin düzenlenemediği bir ortamda, özel tekel de düzenlenemez.

Özelleştirilmesi konusunda arzu edilen ilerleme kaydedilememiştir. Kamuoyunun görüş ve önerilerinin de alındığı bir çerçevede gerçekleştirilecek özelleştirmelerin, elektrik piyasası reformu açısından, serbestleşmenin sağlanabilmesindeki katkısı çok büyük olacaktır.

YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARININ TEŞVİKİ

Bilindiği gibi EPDK'nın kanuni sorumlulukları arasında, "Elektrik enerjisi üretiminde çevresel etkiler nedeniyle yenilenebilir ve yerli enerji kaynaklarının kullanımını özendirecek tedbirleri almak ve bu konuda teşvik uygulamaları için ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde girişimde bulunmak" görevleri de yer almaktadır.

Bu görev kapsamında bugüne kadar Kurul tarafından Kanun çerçevesinde yapılan düzenlemeler aşağıdadır:

- 1) Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesisi kurmak üzere lisans almak için başvuruda bulunan tüzel kişilerden lisans alma bedelinin yüzde biri dışında kalan tutarı tahsil edilmemektedir.
- 2) Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesisleri için ilgili lisanslara derç edilen tesis tamamlanma tarihini izleyen ilk sekiz yıl süresince yıllık lisans bedeli alınmamaktadır.
- 3) Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesislerine, TEİAŞ ve/veya dağıtım lisansı sahibi tüzel kişiler tarafından, sisteme bağlantı yapılmasında öncelik tanınmaktadır.

4) Perakende satış lisansı sahibi tüzel kişiler; serbest olmayan tüketicilere satış amacıyla yapılan elektrik enerjisi alımlarında, yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı bir üretim tesisinde üretilen elektrik enerjisi satış fiyatı, Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt Anonim Şirketinin toptan satış fiyatından düşük veya eşit olduğu ve daha ucuz bir başka tedarik kaynağı bulunmadığı takdirde, öncelikli olarak yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesisinde üretilen elektrik enerjisini satın almakla yükümlü kılınmıştır.

5) Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesisleri, yük alma ve yük atma tekliflerini Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezine vermekten ve Ulusal Yük Dağıtım Merkezi tarafından verilecek yük alma ve yük atma talimatlarına uygun hareket etmekten muaf tutulmuşlardır.

6) Ürettikleri elektrik enerjisini toptan satış ve perakende satış lisansı sahibi tüzel kişilere satan rüzgar enerjisine dayalı üretim tesisleri ile kanal tipi hidroelektrik üretim tesislerine, Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği yürürlüğe girene kadar mali uzlaştırmaya tabi tutulmayacaklardır.

7) Müşterilerine taahhütte bulunabilmelerini sağlamak üzere, özel sektör toptan satış şirketlerinden yıllık ortalama üretimleri kadar elektrik enerjisi satın almalarına olanak sağlanmıştır.

Bugüne kadar Kurumumuza yapılan yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı yeni lisans başvurularından 185 MW kurulu güçte 6 adet rüzgar ve 15 MW kurulu güçte 2 adet jeotermal üretim tesisi için lisans verilmiştir.

Rüzgar enerjisine dayalı 860 MW kurulu güçte 25 üretim tesisi için ise lisans verilmesine ilişkin uygun bulma kararı alınmıştır. Böylece yeni lisans verilen ve lisans verilmesi uygun bulunan yenilenebilir tesislerin toplam kurulu gücü 1000 MW'ı aşmaktadır. Ayrıca, 3155 MW kurulu güçte 88 adet başvuru Kurumumuz tarafından inceleme ve değerlendirmeye alınmıştır.

Kurumumuz dünyadaki gelişmeleri de çok yakından takip ederek, Elektrik Piyasası Kanunu hükümleri çerçevesinde yenilenebilir kaynaklara dayalı üretim tesislerini desteklemeyi sürdürecektir.

Diğer taraftan; Elektrik Piyasası Kanununun temel yaklaşımları ile çelişmeyecek bir anlayışla yenilenebilir enerji kaynaklarının mali anlamda teşviki için gerekli yasal altyapı, bir diğer deyişle hazırlanacak bir “Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kanunu”, bu kaynaklara dayalı üretimin arzu edilen seviyeye yükselmesinde lokomotif görevi görecektir.

SERBEST TÜKETİCİLER

Serbest bir elektrik piyasasında rekabet ortamının sağlanmasının itici gücü serbest tüketicilerdir. Halen, birçok Avrupa Birliği üyesi veya aday ülke gibi ülkemizde de 9 milyon kWh'lik yıllık tüketim eşiği değeri serbest tüketici limiti olarak uygulanmakta ve her yıl tedrici olarak aşağıya çekilmesi öngörülmektedir. Yıllık 9 milyon kWh değeri oldukça yüksek bir değer olduğundan, serbest tüketici olarak tedarikçilerini seçenlerin ya da değiştirenlerin bu hareketleri kamuoyunda hissedilmemekte ve/veya konuşulmamaktadır.

Yeni AB Elektrik Direktifine göre 1 Temmuz 2004 tarihi itibarıyla mesken aboneleri dışındaki tüm tüketiciler, 1 Temmuz 2007 tarihi itibarıyla da tüm tüketiciler serbest tüketici olarak kabul edilecektir. AB müktesebatına tam uyum hedefi doğrultusunda ülkemizin de limiti hızla indirmekle karşı karşıya kalacağını gösteren bu yeni düzenleme, yakın bir gelecekte ülkemizde de herkesin serbest tüketici olacağını, bu kavramın gündelik hayatımızın bir parçası haline geleceğini, şehirler, ilçeler hatta aynı apartmanda oturan kişilerin bile farklı fiyat ve koşullarda farklı tedarikçilerden elektrik enerjisi temin edebileceğini göstermektedir. Zira, maliyetlere göre farklı fiyatlardan elektrik enerjisi tedarik etme ve rekabetin yansımalarıyla birlikte daha kaliteli ve ucuz olana yönelme tüm dünyada yürütülen elektrik enerjisi sektörü reformlarının doğasında yer alan bir olgudur.

Ülkemizde serbest tüketici limiti; rekabetin gelişimi, ölçme-iletişim-kontrol alt yapısının yeterliliği, Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezinin işlem kapasitesi, piyasada serbestçe müzakere edilerek ikili anlaşmalara bağlanabilecek üretim kapasitesi ve TEİAŞ ve dağıtım lisansı sahibi tüzel kişiler tarafından serbest tüketicilere ilişkin olarak sağlanan istatistiki bilgiler dikkate alınmak suretiyle her yılın 31 Ocak tarihine kadar Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından belirlenmektedir.

YÖNETİŞİM

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, iki yıllık çalışma süresi boyunca hazırlanan ikincil mevzuat tasarımları ile ilgili olarak piyasa katılımcılarının ve kamuoyunun görüşlerini almış, değerlendirilen bu görüşler neticesinde mevzuat nihai hale getirilmiş ve yürürlüğe girmiştir. Benzer şekilde, uygulama esnasında piyasa katılımcılarından gelen görüşler ve karşılaşılan güçlükler doğrultusunda da mevzuatta gerekli revizyonlar kısa süre içerisinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcı anlayış kapsamında yapılan bu uygulamalar sektörde bir ilk olma özelliğine de sahiptir.

İkincil mevzuatın hazırlanması sırasında gerçekleştirilen bu katılımcı anlayış, yerini Yönetişim mekanizmasına bırakacaktır. Yönetişim; Dengeleme ve Uzlaştırma, Şebeke ve Dağıtım yönetmelikleri gibi düzenleyici mevzuat içerisinde önem taşıyan yönetmeliklerin katılımcılı bir anlayışla geliştirilmesi ve güncellenmesi prosedürlerini ifade etmektedir.

Söz konusu düzenleyici mevzuat, uluslararası mevzuat ve piyasa katılımcılarının görüşleri dikkate alınarak hazırlanmış olmasına rağmen piyasanın dinamik yapısı göz önünde bulundurulduğunda bu düzenlemelerin değişen koşullara uyumunun sağlaması için güncellenmesinin kaçınılmaz olduğu bilinmektedir.

Bununla birlikte piyasanın gelişimi paralelinde, düzenleyici mevzuatın değiştirilmesi söz konusu olduğunda en büyük katkının piyasada faaliyet gösteren ve sorunları bizzat yaşayan piyasa katılımcıları tarafından sağlanabileceğine inanılmaktadır.

Bu çerçevede; ilgili mevzuatın uygulanmasında ortaya çıkan belirsizlikler ya da yorum farklılıklarının giderilmesi amacıyla Kuruma başvurulabilir.

Aynı veya benzer bir konuda birden çok tüzel kişinin Kuruma başvurması halinde, piyasada konuyla ilgili olarak faaliyet gösteren diğer tüzel kişilerin görüşleri de alınmak suretiyle bir değerlendirme raporu hazırlanır. Değerlendirme raporu hakkındaki Kurul kararına uygun olarak gerekli işlem yapılır.

Kurum, piyasanın daha verimli işlemlerini teminen yapılacak düzenlemeler açısından piyasada yer alan ilgili tüzel kişilerin görüş ve değerlendirmelerini almak suretiyle bir yönetim raporu hazırlar. Yönetişim raporu, otuz gün süreyle Kurum internet sayfasında yayımlanır. Bu süre zarfında, tüzel kişilerden rapor hakkında alınan görüşler de Kurum internet sayfasında yayımlanır. Sürenin bitimini izleyen on iş günü içerisinde, iletilen görüş ve öneriler dikkate alınmak suretiyle nihai hale getirilen yönetim raporu Kurula sunulur. Rapor hakkında alınacak Kurul kararına uygun olarak gerekli işlem yapılır.

SONUÇLAR

Ülkemiz, enerji sektörünün rekabete açılması ve sürdürülebilir bir piyasanın oluşturulması açısından içine girdiği bu kritik süreçten başarıyla çıkmak durumundadır.

Avrupa Birliğine tam üyelik hedefi doğrultusunda sosyal, siyasal ve ekonomik her alanda gerekli düzenlemeleri gerçekleştirmekte olan ülkemiz, elektrik enerjisi

sektöründe yakaladığı başarılı düzenleme dönemini uygulama aşamasında da devam ettirmelidir.

Piyasa amaçlarıyla uyumlu bir özelleştirmenin ivedilikle hayata geçirilmesi ve bir geçiş dönemi dahilinde maliyetleri yansıtan bazda fiyat uygulamasının başlatılması elektrik piyasası reformunda başarıya giden yolun yegane anahtarıdır.

Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının, Avrupa Birliği uygulamalarına paralel olarak çıkarılacak bir Kanun ile teşvikinin sağlanması, gerek kamuoyunun gerekse yatırımcının geleceği görmesi açısından ivedilik arz etmektedir.

KAYNAKLAR

1. Elektrik Piyasası Kanunu
2. Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği
3. Elektrik Piyasası Serbest Tüketici Yönetmeliği
4. Elektrik Piyasası Uygulama El Kitabı-Nisan 2003